

BÖLGE HALKININ PUTİN REJİMİNE KARŞI TEPKİSİ: RUSYA-UKRAYNA SAVAŞI ÖRNEĞİ

Sehavet NECİYEV*

Dr, Bağımsız Araştırmacı, Gazeteci

ORCID: 0000-0002-2605-6382. Email: samet.necfli@gmail.com

ÖZ

1991 yılında Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra birliğe dahil olan 15 ülke bağımsızlığını ilan etmişti. Ama Rus yöneticilerin birliğe dahil olan ülkelere yönelik her zaman hegemonik politikalar izlediği bilinen bir gerçektir. Vladimir Putin, 1999 yılında göreve geldikten sonra eski Sovyetler Birliği'ne dahil olan ülke liderlerinin bir kısmıyla yakın müttefiklik yaparak bölgesel güç olma iddiasında bulunmuştur. Putin yakın müttefikleriyle çoğu zaman Batılı ülkelerin sömürgeci politikalarına karşı çıkmayı başarmıştır. Fakat Putin ve yakın müttefikleri yönettikleri toplumların demokratik taleplerini karşılayamadıkları için baskıcı politikalar izlemek zorunda kalmıştır. Rus yönetiminin baskısı altında olan ülkelerdeki jeopolitik gerginlikler, ekonomik eşitsizlikler, işsizlik sorunu, adaletsizlik, yolsuzluklar ve çevresel sorunlar artarak devam ederken halk kolluk kuvvetlerinden korktuğu için susmayı tercih etmiştir. Fakat diğer ülkelerden farklı olarak Ukrayna'da halk Putin rejimine karşı birleşerek tepkisini dile getirmeyi başarmıştır. Dolayısıyla Ukrayna halkının tepkileri, Putin rejiminin baskısı altında yaşayan tüm bölge halkının öfkesini yansıtmaktadır. Nitel araştırma metodolojisine dayanan bu çalışmada birinci aşamada Putin rejimi sistem kuramı bağlamında tartışılmıştır. İkinci aşamada ise Putin tarafından yazılan "Ruslarla Ukraynalıların tarihî birliği hakkında" makale literatür tartışması yapılarak incelenmiştir. Çalışmanın temel amacı Putin rejiminin neden bölge halkı tarafından hoş karşılanmadığına dikkat çekmektir. Sonuç kısmında ise bölgedeki sorunların çözümüne yönelik önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Ukrayna-Rusya savaşı, Putin rejimi, Zelenski*

*Araştırma Makalesi. Geliş Tarihi: 30.09.2024, Kabul Tarihi: 23.10.2024
Bu makalede Etik Kurul Onayı gerekmemektedir.

REGIONAL PEOPLE’S REACTION TO PUTIN’S REGIME: THE EXAMPLE OF THE RUSSIA-UKRAINE WAR

ABSTRACT

After the collapse of the Soviet Union in 1991, 15 countries that joined the union declared their independence. However, it is known that Russian leaders have always pursued hegemonic policies towards the countries that were in the union. After Vladimir Putin took office in 1999, he made close alliances with some of the countries’ leaders that were part of the former Soviet Union and claimed to be a regional power. Putin has often managed to oppose the colonial policies of Western countries with his close allies. However, since Putin and his close allies could not meet the democratic demands of the societies they governed, they were forced to pursue oppressive policies. While geopolitical tensions, economic inequalities, unemployment problems, injustice, corruption, and environmental problems in the countries under the pressure of the Russian administration continued to grow, the people preferred to remain silent because they were afraid of the law enforcement forces. However, unlike other countries, the people in Ukraine managed to unite against the Putin regime and voice their reaction. Therefore, the reactions of the Ukrainian people reflect the anger of the entire people of the region living under the oppression of the Putin regime. In this study based on qualitative research methodology, in the first stage, Putin’s regime was discussed in the context of the system theory. In the second stage, the article written by Putin “About the historical unity of Russians and Ukrainians” was examined through a literature discussion. The main purpose of the study is to draw attention to why the people of the region do not welcome the Putin regime. In the conclusion, suggestions for solving the problems in the area are included.

Keywords: *Ukraine-Russia war, Putin regime, Zelensky*

GİRİŞ

Ukrayna-Rusya arasındaki savaş Putin ve onu destekleyenler tarafından Rusya'yla NATO ülkeleri arasında ortaya çıkan bir çatışma olarak değerlendirilmektedir. Ukrayna Devlet Başkanı Volodimir Zelenski'nin de Batılı ülkelerin "kuklası" olduğu iddia edilmektedir. Özellikle Putin ve onun yakın müttefikleri tarafından ve yandaş medya kuruluşlarında tüm eleştiriler Zelenski'ye yöneltilerek Ukrayna halkının verdiği özgürlük mücadelesi arka plana itilmektedir. Zelenski 2019 yılında Ukrayna halkı tarafından %73 oy oranıyla seçilen ve yolsuzluğa bulaşmamış demokratik bir lider olarak bilinmektedir. En çok eleştirilen konulardan biri Zelenski'nin Batılı ülkelere maddi ve manevi destek almasıdır. Yıllarca devlet zırhına bürünerek muazzam güç edinen otoriter rejimlere karşı mücadele etmek hiç de kolay bir iş değildir. Zelenski'nin yerinde Batılı ülkelere destek aldığını eleştirenlerin kendileri de olsaydı muhtemelen benzer davranışlar sergilemek zorunda kalacaklardı. Batılı ülkeler tarafından verilen destekler Zelenski'nin Batılı ülkelerin kontrolünde hareket ettiği yönündeki iddiaları güçlendirmiş olabilir. Ancak Zelenski, Ukrayna'nın bağımsızlığı ve egemenliği için Batılı ülkelerle iş birliği yaptığını, bunun ülkesinin çıkarlarına hizmet ettiğini savunmaktadır.

Ukrayna'nın Rusya için tarihsel, jeopolitik ve ekonomik açıdan çok önemli bir ülke olması nedeniyle, gelecek tercihini Batı'dan yana kullanması Rusya'yı aşırı derecede rahatsız etmiştir (Baharçipek & Ağır, 2015). 21 Mart 2014 tarihinde Kırım'ın Rusya tarafından ilhak edilmesi Ukrayna halkının öfkelerini kabartarak tercihlerini Batılı ülkelere yana kullanmalarını tetiklemiştir. Putin ve yakın müttefikleri saldırgan tavırlarla Ukrayna halkını korkutmayı düşünse de sonuç bekledikleri gibi olmamıştır. 2019 yılından önceki Rusya-Ukrayna ilişkileri incelendiğinde mevcut sorunun tamamen Zelenski'ye bağlı olmadığı, halkın büyük oranda Putin rejiminin baskıcı politikalarına karşı tepkili olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Kasım 2014'te yapılan bir anket çalışması Ukraynalıların %51'nin NATO üyeliği için oy vereceğini göstermiştir (Shevel, 2015, s. 9). Euromaidan hareketi ve 2014'teki Haysiyet Devrimi'nin ardından Rusya yanlısı hükümet çökmüş ve Batı yanlısı hükümet iktidara gelmiştir (Demir, 2022). 2014'te Batı eksenine kayan, "Avrupalılaşmak" adına Sovyet geçmişinin izlerini yok etmek ve Rusya ile bağlarını tamamen koparmak için radikal tavırlar sergileyen Ukrayna'da, adayların birçoğu seçim propagandalarını Rusya karşıtlığı üzerinden yürütüyordu (Memiş, 2019). Seçim propagandalarının halkın istekleri doğrultusunda veya oy alabilmek kaygısıyla yapıldığı

bilinen bir gerçektir. Bu noktadan hareketle Ukrayna’da sadece yöneticilerin değil halkın da Putin rejimiyle bağlarını tamamen koparmak istedikleri anlaşılmaktadır. Eski Sovyet ülkelerinin Rusya’yla bağlarını koparması demek Putin rejiminin devrilmesi demektir. Bu nedenle Putin, Sovyet geçmişinin izlerinin silinmemesi için her yolu denemektedir. Aslında Rus kültürü eski Sovyet ülkelerinde halkın büyük çoğunluğunun karşı olmasına rağmen çeşitli enstrümanlarla devam ettirilmektedir.

Mevcut dünya düzeninde yönetim şekli hem ulusal hem de uluslararası düzeyde kapsayıcı olmadığı için derin bir huzursuzluk hüküm sürmektedir. Global düzeyde süper devlet, büyük devlet ve bölgesel güç olma iddialarıyla politikalar yürüten liderler yönetilenlerin nasıl “ezildiğini” hiç umursamıyor görünmektedir. Çok karmaşık görünen olaylara sistematik bir yaklaşımla odaklanan genel sistem kuramına göre sistem birbiriyle uyumlu ve dinamik çalışan farklı bileşenlerden oluşmaktadır (Neciyev, 2024: 13). Bu noktadan bakıldığında çeşitli amaçlarla süper devlet, büyük devlet ve bölgesel güç olma iddiasında olan ülkeleri yönetenlerin politikaları bazen dolaylı bazen doğrudan tüm dünya toplumunun büyük bir kısmının yaşamını olumsuz etkilemektedir. Devlet, siyasal sistemin kendisini tanımladığı en önemli biçimdir (Albert, 2019: 8). Hem devlet düzeyinde hem de bireysel olarak herkes diğerlerine üstünlüğünü kabul ettirmek amacıyla güçlü olmak için her yolu mübah görmektedir çünkü güç, istenilen sonuca hizmet eden fiziksel şiddetten, bir aklın diğerini kontrolü gibi psikolojik bağlara kadar her türlü ilişkiyi kapsamaktadır (Acar, 2019: 26). Otoriter rejimlerde siyasi güç sembolik olarak genelleştirilmiş iletişim aracı olarak kullanılmaktadır.

Küresel sistemde politik anlamda çok absürt ve adaletsiz bir düzenin olduğunu söylemek yanlış olmaz. Sistem yaklaşımı perspektifinden bakıldığında dünya toplumunu olumsuz etkileyen sorunların tamamının yöneten kesimden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bertalanffy’ye göre her olayı, bu olayın, çevresiyle birlikte başka olaylarla etkileşimli veya bağlantılı olduğunu göz önünde bulundurarak incelemek; genel sistemi anlamak, tahmin etmek ve kontrol etmek açısından önemlidir (Neciyev, 2024: 14). Toplum sayısız etkileşim sistemine dayanır (Albert, 2019: 4). Bu mantıkla siyasi sistem daha geniş bir sosyal çevreye gömülü bir sistemdir. Otoriter rejimlerde siyasi sistem alt sistemleri kontrol altında tutarak insanları sosyal sistemlerden dışlamaktadır. Günümüz dünyasında otoriter liderlerin sürekli bir düşmana ihtiyaç duyması trajikomik hale

gelmiştir. Bu durum sadece Rusya’da değil dünyanın birçok ülkesinde görülmektedir. Putin’in mevcut durumunu Rus filozof Solovyov 132 yıl önce çok iyi tanımlamıştır. Walter Laqueur (2015), “Putinism” adlı kitabında Rusların komplo teorilerine dikkat çekmek amacıyla Rus filozof Vladimir Solovyov’un 1892’de yazdığı yazısından yaptığı aşağıdaki alıntıya yer vermiştir:

Sağlıklı bir vücuda sahip, güçlü, yetenekli ve acımasız olmayan bir kişiyi hayal edelim, çünkü bu, Rus halkının genel görüşüdür. Bu kişinin veya kişilerin şu anda çok acınası bir durumda olduğunu biliyoruz. Ona yardım etmek istiyorsak, önce onda neyin yanlış olduğunu anlamamız gerekir. Böylece onun gerçekte deli olmadığını, zihninin yalnızca büyüklük deliliğine yaklaşan yanlış fikirlerden, herkese ve her şeye karşı bir düşmanlıktan önemli ölçüde etkilendiğini öğreniriz. Gerçek avantajına kayıtsız, olası zarara kayıtsız, var olmayan tehlikeleri hayal eder ve bunun üzerine en saçma önermeleri inşa eder. Ona öyle gelir ki tüm komşuları onu rahatsız ediyor, onun ihtişamına yeterince boyun eğmiyorlar ve her şekilde ona zarar vermek istiyorlar. Ailesindeki herkesi ona zarar vermekle ve onu terk etmekle, düşman kampına geçmekle suçluyor. Komşularının evini baltalamak ve hatta silahlı bir saldırı başlatmak istediğini düşünüyor. Bu nedenle silahlar, revolverler ve demir kilitler satın almak için muazzam miktarda para harcayacak. Eğer zamanı kalırsa, ailesine karşı dönecek. Elbette, ona yardım etmeye istekli olsak bile, ona para vermeyeceğiz, ancak fikirlerinin yanlış ve haksız olduğuna ikna etmeye çalışacağız. Hala ikna olmazsa ve çılgınlığında ısrar ederse ne para ne de uyuşturucu yardımcı olacaktır.

Snyder (2018), Putin’in batı ülkelerine yönelik saldırılarını ulusal gurur kaynağı haline getirdiğini savunmaktadır. Rusya’nın mevcut yöneticilerinin siyasi bakış açısı ve demokrasiye karşı tutumları ile Sovyetler Birliği’ni yönetenlerin siyasi bakışları ve demokrasiye karşı tutumları arasında ciddi benzerlik görünmektedir. Sovyetler Birliği’nin dağılmasından bu yana geçen yıllarda Rus yönetim şeklinde büyük değişim olsa da komşu ülkelere eziyet etme politikaları (Snyder, 2011) benzer şekilde devam etmektedir. Binlerce Rus askeri ve denizcisiyle Ukrayna’nın limanlarına, havaalanlarına, yollarına, demiryollarına ve şehirlerine saldıran Putin, bu krizden dolayı NATO’nun suçlu olduğunu iddia etmektedir (Person & McFaul, 2022).

Dijital çağda Ukrayna-Rusya savaşında olduğu gibi rakiplere karşı üstünlük sağlamak için dezenformasyon kritik önem taşımaktadır. Timothy D. Snyder (2018) tarafından yazılan “Özgürlüğün Olmayışına Giden Yol: Rusya, Avrupa, Amerika” adlı kitapta Putin’in en sevdiği Rus filozofu ve dezenformasyon için oluşturduğu şablona dikkat çekilmiştir. Putin’in en çok önemseydiği ve fikirlerinden yararlandığı Rus asıllı siyasi filozof İvan İlyin 1954’te İsviçre’de sürgünde olduğu zaman ölmüş ve 2005’te kalıntıları yeniden gömülmek için Moskova’ya götürülmüştür. Yazara göre Rusya’da siyasi felsefe kitapları Putin döneminde popüler olan İlyin’in temel stratejilerini izlenmektedir. Rus ruhuna düşman olanların tespit edilip yok edilmesi ve söz konusu düşmanlar olmadığı takdirde icat edilmeleri veya abartılmaları İlyin tarafından önerilmiştir. Ukrayna-Rusya savaşı dezenformasyon ve siber savaşla desteklenerek doğudan batıya yayılmıştır. Snyder’e (2018) göre Rusya her yerde milliyetçiler, oligarklar ve radikaller arasında müttefikler bulmuş ve Batı popülizminin yükselişini, İngilizlerin AB’ye karşı oy kullanmasını ve Donald Trump’ın seçilmesini hedeflemiştir.

Her ülkede veya bölgede yöneten kesimin kontrolünde belli bir yönetim şekli vardır. Söz konusu yönetim şekilleri bir sistem olarak iki kısma bölünmektedir. Dış çevreleriyle etkileşimde bulunan sistemler açık, etkileşimde bulunmayanlar ise kapalı sistemler olarak sınıflandırılmaktadır. Siyasi sistem, diğer işlev sistemleri gibi çevresini ve çevresindeki sistemleri kendi koduna dayanarak gözlemler (Albert, 2019: 10). Amaçları aynı olan çevrelerin birbiriyle etkileşimde bulunması herhangi bir sorun teşkil etmemektedir. Putin’in ve yakın müttefiklerinin inşa ettiği sistem kapalı bir sistemdir. En büyük korkuları Zelenski gibi bir liderin ortaya çıkıp halkın talepleri doğrultusunda hareket etmesidir. Toplumu baskı altında yöneten otoriter liderler hem dıştan hem de içten gelebilecek tehlikelere karşı yandaşlarıyla birlikte her an kendilerini tetikte durmak zorunda hissederler. Söz konusu tehlikelerle başa çıkmak için otoriter liderlerin en çok tercih ettiği yöntemlerden biri ortak amaçlar uğruna birbiriyle iş birliği yapmaktır. Rejimin ilkelerine karşı çıkmak yakın müttefik olan liderlerin de işine gelmemektedir. Otoriter düzenlerde mevcut sistemin parçası olmayan herkes “sürünerek” yaşamak mecburiyetinde kalmaktadır. Yönetim erkini elinde bulunduran kesimin yönetilenler üzerindeki egemenliği ve hakimiyeti her zaman ciddi bir sorun alanı oluşturmuş ve bu yönetsel egemenlik, çoğunlukla da bir “hegemonya”ya dönüşmüştür (Çalış, 2016: 22). Bu mantıkla Ukrayna halkının mücadelesi Putin

rejiminin baskısından kurtulmaya çalışan tüm bölge halkının özgürlük mücadelesi olarak nitelendirilmelidir. Otoriter rejimlerde düzene karşı çıkmak Ukrayna’da olduğu gibi çok büyük tavizler vermek anlamına gelmektedir. Zelenski’nin ifadesiyle (Collins, 2022) “Ukraynalılar tüm dünyanın özgürlüğü için savaşıyorlar”.

Yandaş propagandacılar Rusya’nın çok büyük bir bölgesel güç olduğunu sık sık dile getiriyorlardı. Fakat Ukrayna-Rusya savaşı başladıktan sonra aslında Rusya’nın anlatıldığı gibi güçlü bir ülke olmadığı ortaya çıktı. Putin’in “yenilmez” olarak tanımladığı ve NATO ülkelerini tehdit ettiği Satan II adlı kıtalararası balistik füzenin son denemesinin de başarısız olması Rusya’nın askeri teknoloji ile ilgili iddialarının gerçek olmadığını gösterdi (Teymur, 2024). Putin’in en yakın müttefiklerinden biri olarak bilinen Belarus Devlet Başkanı Aleksandr Lukaşenko Ukrayna-Rusya savaşı başlamadan yaklaşık bir ay önce “Ukrayna’da savaş en fazla 3-4 gün devam edecek, Zelenski hemen kaçacak (Ayaz, 2022)” demişti. Bu ifadeden de anlaşıldığı gibi halkın gücünü hafife alarak kendilerini yenilmez sanıyorlardı ama Ukrayna’da işler sandıkları gibi olmayınca şaşırıldılar.

1994’ten itibaren Belarus’un ilk ve tek devlet başkanı olan Lukaşenko gibi liderlerin tek amacı iktidarı elden bırakmamaktır. İktidarlarını koruyabilmek için halktan destek alamadıkları için Putin’le müttefiklik yaparak otoriter bir rejim kurmaktan başka seçenekleri kalmamıştır. Zaten Putin’in kontrolündeki ülkelerle NATO ülkeleri arasındaki en önemli fark bir tarafta yönetenlerin demokratik yollarla belli aralıklarla yasalara uygun olarak değişmesi, diğer tarafta ise liderlerin uzun yıllardır değişmemesi ve otoriter bir yönetim şeklinin mevcut olmasıdır. Ayrıca Sovyetler Birliği kurulduğu zaman da Rus yönetimi, komşusu olan ülkelere yönelik saldırgan tavırlar sergileyerek kontrol altında tutmaya çalışmıştır (Özdemir, 2023). Kolektifleştirme, Sovyetler Birliği’nin her yerinde bir felaket olsa da milyonlarca insanın katledildiği, açıkça önceden tasarlanmış toplu katliamın kanıtı en çok Sovyet Ukrayna’sında belirgin olmuştur (Snyder, 2011). Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra da Putin aynı geleneği devam ettirmiştir. Rus yönetiminin baskıları tarih boyu komşusu olan ülkelere ağır tahribatlara neden olmuştur (Şimşir, 2012). On milyonlarca insanın savaşlarda ve savaş döneminde açlıktan öldüğü bilinmektedir (Snyder, 2011). Geçmişten ders çıkaran bazı komşu ülkelerin liderleri hem iktidarlarını korumak hem de gerginlik yaşamamak

için Putin rejimiyle müttefiklik etmek zorunda kalmıştır. Sonuç olarak Putin rejiminin etkilerinden dolayı bölge halkı antidemokratik bir düzende çeşitli sorunlarla yaşamak zorunda bırakılmıştır. Söz konusu ülkelerin otoriter liderlerinden bazıları Putin'in kayyum olarak atadığı memurlar gibi faaliyet göstermektedir. 2022 yılında Kazakistan'da akaryakıt zammına karşı protestolar patlak verdiğinde hükümet ayaklanmaları kontrol altına almak için Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütünden (KGAÖ) yardım istemiştir. Hükümetin talebi üzerine Rus askerleri krize müdahale ederek bölgede varlıklarını ve etkilerini göstermiştir (Özsoy, 2022).

ABD'nin dünya genelinde tek başına hegemonik bir güç olmaya çalışması dünya ülkeleri tarafından elbette hoş kabul edilmemektedir. Bu anlamda Rusya'nın ABD'ye karşı çıkması anlamlı bir tavidir. Fakat Putin rejiminin etkisi altında yaşayan insanların haklarının ihlal edilmesi de kabul edilebilir bir durum değildir. Ayrıca o bölgede yaşayan insanlara ABD ve NATO ile ilgili anlatılar pek inandırıcı gelmemektedir. Çünkü Ukrayna halkı ülkelere yakın coğrafi konumda yerleşen ve NATO'ya üye olan Polonya, Litvanya, Letonya, Estonya gibi ülkelerde insanların daha özgür yaşadıklarını gözlemleyebiliyorlar. Aynı şekilde Putin ve yakın müttefikleri de bu durumun farkındadır. Boyunduruk altında yaşayan insanlar Putin rejiminden kurtulabildikleri takdirde insan merkezli bir düzende yaşayabileceklerine inanmaktadırlar. Eski Sovyet ülkelerinden AB'ye üye olan Litvanya, Letonya, Estonya'nın Putin'in anlattığı gibi Batılı ülkelere gelebilecek herhangi bir güvenlik tehdidiyle karşı karşıya olmadıkları da aşıkardır.

Hâlihazırda dünyada yaşanan kargaşaların asıl müsebbibi çeşitli nedenlerle sözde dahiyane stratejik hamleler yapan sözde dünya liderleridir. Bu liderler sözde insanları birbirinden korumak için durmadan savunma sanayisine yatırım yapıyorlar ve savaş çıkarıyorlar. Bu anlamsız kısır döngü yoksul tabakanın hayatını adeta cehenneme çevirmektedir. Sanki dünyayı yönetenler bir şeyler yapmak yerine hiçbir şey yapmasalar dünya daha huzurlu bir yer olacak gibi görünmektedir. Dünya genelinde esaret altında yaşayan insanların tek istediği insan gibi yaşamaktır. Düşünebilen insanların artık gereksiz komplolara ve anlatılara tahammülleri kalmamıştır. İnsanca yaşamak her bir bireyin doğal hakkıdır, kimse başkasının haklarını ihlal etmemelidir.

PUTİN'E GÖRE UKRAYNA RUSYA SAVAŞININ TEMEL NEDENİ
Ukrayna-Rusya savaşı Rusya'nın Ukrayna'ya 24 Şubat 2022 tarihinde

başlattığı geniş çaplı bir askerî harekâtla başlamıştır. Savaş, başkent Kiev de dahil olmak üzere Ukrayna'nın birçok şehrine hava saldırıları ve kara harekâtları ile başlamıştır ve günümüze kadar devam etmektedir (Harris, 2022). Ukrayna halkı ve ordusu, Rus saldırılarına karşı yoğun bir direniş sergilemiştir. Savaş sürecinde Batılı ülkeler Ukrayna'ya önemli ölçüde askeri ve mali destek sağlamıştır. Putin'e göre bu savaşın başlamasının en temel nedeni Ukrayna'nın NATO'ya katılma ihtimaline karşı duyulan endişedir. Ancak Putin'in savaşı başlatmasına yönelik temel nedeni bile mantıklı kabul edilmemiştir çünkü Ukrayna Rusya'dan bağımsız bir ülkedir ve yönetimin uygun gördüğü herhangi bir uluslararası kuruluşta katılma hakkı vardır. Putin'in Ukrayna yönetiminin verdiği kararlara karşı çıkmaya hiçbir hakkı yoktur. Savaşın gerçek nedeni Rusya'nın tarihsel olarak Ukrayna üzerindeki etkisini sürdürmek istemesidir (Kleinschmidt, 2019). Bu nedenle yıllarca Rusya tarafından desteklenen Donbas bölgesindeki Rusya yanlısı ayrılıkçı hareketler de kullanılmış olabilir. Genel olarak Rusya ile komşuları arasındaki anlaşmazlık noktaları arasında, eski Sovyet ülkelerinde Ruslara ve Rusça konuşanlara yönelik kötü muamele ve yeni bağımsız devletlerin Rusya ile Batı arasındaki jeopolitik yönelimleri neden olarak gösterilmektedir.

Tarihsel olarak Rusya'nın, komşusu olan birçok ülkeyle sorunlar yaşadığı bilinmektedir. Rusya; Ukrayna, Gürcistan, Baltık Ülkeleri, Polonya, Kazakistan, Azerbaycan, Ermenistan, Moldova, Beyaz Rusya (Belarus), Çin ve Norveç'le zaman zaman gerginlik yaşamıştır. “Yakın çevre doktriniyle” bölgesel güç olmak iddiasıyla Rusya'nın komşusu olan birçok ülkeye yönelik agresif ve saldırgan tavırlar sergilemesi bölgede istenmeyen ülke durumuna düşmesine neden olmuştur (Trenin, 2016). Rusya'nın 2014'te Ukrayna'da Kırım'ı ilhak etmesi (Çalışkan, 2022) ve Donbas bölgesindeki çatışmalar nedeniyle ciddi gerginlikler yaşadığı, 2008'de Gürcistan'da Abhazy ve Güney Osetya bölgelerindeki savaş ve sonrasındaki tanıma süreci ile ilgili gerginlikler yaşadığı, tarihsel ve politik nedenlerden dolayı Baltık ülkeleriyle (Estonya, Letonya ve Litvanya) gerginlik yaşadığı, Polonya'yla tarih boyunca karşılıklı çeşitli sorunlardan dolayı gergin ilişkilerin günümüzde de devam ettiği, Kazakistan'la sınır ve Rus nüfusu ile ilgili gerginliklerin yaşandığı bilinmektedir. Bu ülkelerin yanı sıra, Rusya çeşitli etnik gruplar ve bölgesel anlaşmazlıklar nedeniyle diğer ülkelerle de ciddi gerginlikler yaşamıştır. Rus yönetiminin Dağlık Karabağ bölgesindeki çatışmalar ve etnik gerilimler nedeniyle zaman zaman Azerbaycan ve Ermenistan'la gerginlik yaşadığı, Moldova'yla

Transdinyester bölgesindeki ayrılıkçı hareketler ve siyasi gerginliklerle ilgili sorunlar yaşadığı, Beyaz Rusya'yla iç politikadaki gelişmeler ve bağımsızlık tartışmaları nedeniyle zaman zaman gerginlik yaşadığı, Norveç'le Kuzey Denizi'ndeki doğal kaynaklar ve sınır anlaşmazlıkları nedeniyle zaman zaman sorun yaşadığı tarihe geçmiştir. Çin ve Rusya arasında tarihsel olarak bazı sınır sorunları yaşanmış olsa da günümüzde ikili ilişkilerin iyi bir düzeyde olduğu görülmektedir. Aslında Putin'in yazdığı makalede Ukrayna'nın neden gelecek tercihini onlardan değil de Batı ülkelerinden yana kullandığı sorusunun cevabı Rusya'nın agresif ve saldırgan politikalarıdır.

Ukrayna da diğer komşu ülkeler gibi, zaman zaman Rusya'nın tarihsel ve güncel politikaları nedeniyle farklı şekillerde agresif saldırılara maruz kalmaktadır. İnsanları zorla bir şeyler yapmaya mecbur etmek kesinlikle sürdürülebilir bir strateji olamaz. İlkel ve saldırgan tavırların yerine yumuşak güç kullanılırsa daha etkili sonuçlar almak mümkün olacaktır. Yukarıda sıralanan gerginlikler yaşadıktan sonra insanların kendi isteğiyle Rus yönetimine veya halkına sevgi göstermesi ve saygı duyması kolay olmayacaktır.

Ukrayna-Rusya savaşıyla ilgili sosyal medya platformlarında yazılan yorumlarda Putin'in haklı olduğu, Zelenski'nin, NATO'nun, ABD'nin ve AB ülkelerinin hedef gösterilerek eleştirildiği dikkat çekmektedir (Tam & Kurtuluş 2022). Söz konusu yorumların bot hesaplar veya Putin rejimi tarafından finanse edilen troller tarafından yapılma olasılığı çok yüksektir ve araştırılması gereken önemli konulardan biridir. Letonya örneğinde olduğu gibi birçok ülkeye yönelik trolleme kampanyaları yürüten trollerin Rus hükümeti tarafından finanse edildiği bilinmektedir (Neciyeve, 2024: 91).

PUTİN'İ YAKIN MÜTTEFİKLERİYLE BİRLEŞTİREN DEĞERLER

Putin'i yakın müttefikleriyle birleştiren değerlere bakıldığında ilk sırada bölgede mevcut olan politik düzeni korumak görünmektedir. Söz konusu yakın müttefikler halkın ulusal egemenliğini ve bağımsızlığını korumak amacıyla birlikte hareket etmek zorunda olduklarını belirtse de ifadeleri davranışlarıyla örtüşmemektedir. Batı ülkelerine karşı ortak bir amaçlarının olması yakın müttefiklerin ortak hareket etmesini kolaylaştırmaktadır. Aslında Batı ülkelerinin yürüttüğü politikalara karşı her bir lider iktidarını korumak için Putin rejimiyle iş birliği yapmak zorundadır. Aynı zamanda

güvenlik ve savunma politikaları, enerji politikaları, ticaret ve ekonomik iş birliği politikaları, kültürel ve tarihsel bağların sürdürülmesine yönelik girişimler ve Batı karşıtı politikalar ancak mevcut rejimin sürdürülebilirliğine hizmet etmektedir. Rusya'yı 24 yıldır yöneten Putin eğer gerçekten halkın özgür ve demokratik koşullarda yaşamasını isteseydi totaliter bir düzen kurup kendini ömür boyu başkan ilan etmezdi.

Putin rejiminin güvenlik ve savunma konusundaki politikalarının amacı özellikle NATO gibi askeri ittifaklara karşı müttefik ülkelerin liderleriyle iş birliği yapmaktır. Bu amaç ortak askeri tatbikatlar ve savunma anlaşmaları şeklinde kendini zaman zaman göstermektedir. Enerji politikaları, ticaret ve ekonomik iş birliğine yönelik politikalar, kültürel ve tarihsel bağların korunmasına yönelik politikalar Putin'in yakın müttefikleriyle kurduğu ilişkilerde belirleyici bir rol oynamaktadır. Putin'inin "Ruslarla Ukraynalıların Tarihi Birliği Hakkında" başlıklı makalede de itiraf ettiği gibi yakın müttefikleriyle milyonlarca insanın hayatını olumsuz etkileyen hatalar yaptıkları bilinen bir gerçektir. En büyük hatalardan biri ise herhangi bir halkı zorla boyunduruk altına tutmaktır. Rusya'da ve Avrasya Balkanları'ndaki (Özder, 2013: 66) ülkelerde insanların baskı altında yönetildiği kimseye sır değildir. BRICS'e katılan ve katılmak isteyen ülkelerin neredeyse tamamında temel insan hakları ve özgürlükleri ihlal edilmektedir. Aynı zamanda BRICS'e katılan ülkelerin hepsinde politik istikrarsızlık olduğu düşünülmektedir (Aydınbaş, 2023).

ABD tarafından tüm dünya ülkelerinin başvurabildiği Yeşil Kart (*Green card*) uygulamasının en temel amaçlarından biri dünya toplumunun ülkelerindeki memnuniyetini ölçmektir. Dünyanın çeşitli ülkelenden iyi eğitilmiş insanları çeşitli cazip imkanlarla zaten ülkesine çeken ABD, Yeşil Kart uygulamasıyla da genel bir nabız yoklaması yapmaktadır. Ülkelerindeki koşullardan memnun olmayan insanların Yeşil Kart uygulamasıyla ABD'de kalıcı ikamet ve çalışma hakkı kazandıkları zaman mutluluktan zıpladıklarını gösteren video içeriklere yeni medya ortamında her sene yenileri eklenmektedir. Muhtemelen ABD'de yetkililer hangi ülkelerde ve hangi düzeyde insanların ülkelerindeki durumdan memnun olmadığı için ABD'ye göçmek istemesiyle ilgili detaylı istatistik bilgileri toplayıp değerlendiriyorlar. Hiç kimse kolay kolay ülkesini terk edip başka bir ülkeye yerleşmek istemez. Gelişmemiş ülkelerde, ülkeyi yönetenler için bu tür bilgilerin hiçbir değerinin olmamasının yanında insanların hangi koşullarda ve nasıl yaşadıkları da önemsenmemektedir. Eğer

BRICS'e katılan ve katılmak isteyen ülkelerin hepsinde Ukrayna'daki gibi iddialı bir liderin ortaya çıkma fırsatı olursa halk tereddüt etmeden destekleyecektir. Bir tarafta NATO ittifakı, diğer tarafta ise BRICS ittifakı mevcuttur. Aralarındaki temel fark ise NATO üyesi olan ülkelerde insan haklarının, refah düzeyinin ve özgürlüklerin BRICS'e üye olan ülkelere kat kat fazla önemsenmesidir. Tüm liderler insanları baskı altında tutmak yerine onların refah düzeylerini iyileştirmeyi ve haklarına saygı duymayı tercih etmelidir.

Mercyhurst Üniversitesi'nde İstihbarat Çalışmaları alanında çalışan Fred Hoffman'a göre Vladimir Putin ve yandaşları; açıkça ABD ile savaş halinde olduklarını, Rusya'nın amacının Avrupa'da egemen güç olmak ve eski SSCB toprakları üzerinde kontrolü yeniden ele geçirmek, yeni dünya düzenini kurmak ve Batı'yı çökertmek olduğunu söylemektedirler. ABD yönetimi savunma bütçesinin yüzde beşinden bile az maliyetle ve askerlerini tehlikeye atmadan Putin rejimine karşı mücadele etmeyi en iyi seçenek olarak nitelendirmektedir. Putin rejiminin yaptığı anlaşmalara güvenmeyen ABD yönetimi ve müttefikleri; Putin'in fırsat bulduğu takdirde Ukrayna'nın tamamını, Baltık ülkelerini, Polonya'yı işgal edebileceğini düşünüyorlar. Rusya'nın nükleer saldırısı riski altında olduklarını düşünen NATO ülkeleri için en kötü senaryo NATO Antlaşması'nın 5. maddesi gereği NATO-Rusya çatışmasının başlamasıdır. Böyle bir senaryo gerçekleşirse ABD ordusu çatışmaya girecek ve maliyeti çok yüksek olacaktır.

ABD'nin özgür dünyanın lideri olarak kalması gerektiğini vurgulayan Hoffman'a göre Çin, Batı için uzun vadeli bir tehdittir, ancak Rusya'nın saldırganlığı ve yayılmacılığı başa çıkılması gereken acil bir tehdittir. NATO ülkelerinin yaklaşımına göre hiç kimse şiddet yanlısı diktatörlere karşı çıkmazsa dünya düzeni daha da kötüleşebilir. ABD yönetimine göre eğer Rusya tüm Doğu Avrupa'yı, Çin de Asya'yı ele geçirirse daha sonra Afrika ve Güney Amerika'yı aralarında bölmeye başlayabilirler.

RUSYA'DA MUHALİFLERİN ACIMASIZCA SUSTURULMASI YAYGIN OLARAK BİLİLEN BİR UYGULAMADIR

Otoriter rejimlerde insanlar korktukları için tepki veremeyecek hale getirilmiştir. Hukukun üstünlüğü ilkesine göre yönetilmeyen ülkelere yapılan seçimlerin de hiçbir anlamı kalmamıştır. Diktatörlerin çeşitli oyunlar, düzenlemeler ve iş birlikleri yaparak her defasında bir şekilde sandıktan çıkmayı başardıklarına dair çok sayıda örnek ve kanıt

bulunmaktadır. Eğitim düzeyi farklı olan vatandaşların eşit oy kullanma hakkına sahip olması da yapılan seçimleri işlevsiz hale getirmektedir.

Yasama yürütme ve yargının bağımsız olmadığı ülkelerde rejime muhalif olanlar eleştirileri ve reform talepleri nedeniyle çeşitli baskılarla karşılaşmaktadır. Rusya’da baskı ve şiddetin daha acımasız boyuta taşınarak muhalif liderlerin öldürülmesi dünya genelinde büyük yankı uyandırmıştır. Otoriter rejimlerde muhalif liderlerin öldürülmesi, susturulması ve hapse atılması en ciddi sorunlardan biridir. Demokrasi ve insan hakları uğrunda ağır şartlar altında mücadele eden muhalif liderlerin acımasızca öldürülmesi otoriter liderlerin ne kadar gaddar olduğunu göstermektedir. Hükümetlerin yanlış politikalarını dengelemek açısından muhalif kesimin siyasi faaliyetleri büyük önem taşımaktadır. Rusya’da Alexei Navalny ve Boris Nemtsov gibi insan hakları konusunda uluslararası düzeyde tanınmış hükümet karşıtı figürlerin öldürülmesi Putin rejiminin muhaliflere karşı ne kadar acımasız ve tahammülsüz olduğunu göstermiştir. Yolsuzluk karşıtı kampanyaları ile tanınan aktivist Alexei Navalny 2020 yılında Rusya’da zehirlendikten sonra Almanya’da tedavi görüp Rusya’ya geri döndüğünde tutuklanmıştı. 2021’de Navalny’nin tutuklanmasının ardından Rusya’da kitlesel eylemlerin yasaklanmasına ve COVID-19 pandemisi koşullarına rağmen ülke genelinde geniş çapta kitlesel eylemler gerçekleştirilmiştir (Demydova, 2021). Putin rejimini sarsan eylemlerin ardından Navalny’nin hapisanede öldürülmesi uluslararası düzeyde büyük tepkilere yol açmıştır. Navalni’nin eşi Yulia Navalnaya Avrupa Parlamentosunda konuştuğu zaman Putin için “Organize suç çetesi lideri” tanımlamasını yapmıştır (mikro-makro.net, 2024). 2015 yılında Moskova’da vurularak öldürülen Boris Nemtsov da Putin rejimine karşı çıkan etkili muhalif isimlerden biriydi. Nemtsov cinayeti, Putin rejiminin muhalefete yönelik artan şiddetinin bir örneği olarak değerlendirilmiştir. Muhaliflere karşı işlenen cinayetlerin yanı sıra tutuklanarak hapse atılmaları veya tehdit edilmeleri de yaygın uygulamalardır. Antidemokratik rejimlerde demokratik hareketlerin kısıtlanması otoriterliğin artmasına yol açmaktadır.

Ukrayna savaşını kaybetmek Putin rejimi için varoluşsal bir tehdittir, fakat Rusya için herhangi bir tehdit oluşturmamaktadır. Putin’in NATO ülkelerini sık sık nükleer silah kullanmakla tehdit etmesi çaresizliğinin göstergesidir ama Putin de böylesine yıkıcı bir silah kullanmanın aynı türden misillemelere yol açabileceğini, Ruslar dahil birçok ulusun ve medeniyetin sonu anlamına geleceğini anlamaktadır. Muhtemelen Putin

savaşı başlatırken Kırım'ı kolayca ele geçirdiği gibi Ukrayna'nın da kontrolünü kolayca ele geçirebileceğini düşünmüştür. Fakat Ukrayna halkının ve Batı ülkelerinin tepkilerini baştan yanlış hesaplamıştır. Hâlihazırda Putin söz konusu yanlış hesaplamaların bedelini ödemektedir. Eğer nükleer silah kullanırsa rejiminin sonunu erken getirmiş olacaktır.

ZELENSKİ BİR “ARTİST” OLARAK TANINMASAYDI DEVLET BAŞKANI SEÇİLMEZDİ

Kariyerine bir komedyen olarak başlayan Vladimir Zelenski'nin bir gün Putin rejiminin kabusuna dönüşeceği muhtemelen ne Putin'in ne de yakın müttetiklerinin aklına gelmemiştir. Eğer akıllarına gelseydi onun yükselişini ne pahasına olursa olsun engellerlerdi. 2015 yılında “Halkın Hizmetkârı” adlı televizyon dizisinde Ukrayna cumhurbaşkanı rolünü oynayan Zelenski dizinin yıldızına dönüşmüştür. 2017 yılında, anketlere göre bir sonraki parlamentoya girme şansı yüksek olan “Halkın Hizmetkârı” siyasi partisi kurulmuştur. 2019 yılında Ukraynalı şovmen ve yapımcı Zelenski cumhurbaşkanlığına aday olmak istediğini açıklamıştır (UNIAN (YHIAH), 2019). O tarihten itibaren karşı çıkılmaya çalışılsa da Putin ve yandaşları artık geç kalmıştır. Halkın Hizmetkârı adlı televizyon dizisinde yolsuzluğa karşı öfkelerini haykıran, seçilen ve mütevazı bir devlet başkanı rolünü canlandıran Zelenski 2019 yılında gerçekten seçilerek devlet başkanlığı görevini üstelenmiştir. Zelenski hiç beklenmedik bir şekilde tanınarak seçilmiştir. Putin ve yandaşlarının Zelenski ile ilgili yaptıkları eleştirilerden biri de Yahudi kökenli olmasıdır ama kökenine bakılmaksızın Ukrayna halkı 2019 yılında Zelenski'yi %73 oy oranıyla devlet başkanı seçmiştir (BBC, 2019). Siyasi deneyimi olmayan ve “artist” diye hor görülen Zelenski eğer bir “artist” olarak tanınmasaydı muhtemelen devlet başkanı seçilme şansı da olmayacaktı.

PUTİN, UKRAYNA-RUSYA SORUNUYLA İLGİLİ FARKLI DÖNEMLERDE HATA YAPTIKLARINI İTİRAF ETMİŞTİR

Mevcut düzende siyasi sistemin kendi kendini halkın yararına düzenlemesi inancı büyük bir yanılgıdan ibarettir. Eğer halk gerçekten bilinçli ve talepkâr olmazsa siyasi sistemler otoriterleşmeye doğru gider. Demokratik bir düzenin oluşturulması için toplumun, yönetenleri demokratik yollarla belirli bir çizgide tutması gerekmektedir. Başka türlü mevcut siyasi sistemde, yönetenler halkın temsilcisi gibi değil efendisi gibi davranmaktan hiç çekinmemektedir. Tüm yetkileri ellerinde toplayan otoriter yöneticiler yargı sistemini siyasallaştırmanın yanı sıra devletin tüm aygıtlarını

iktidarlarını meşrulaştırmak ve korumak için kullanarak telafisi mümkün olmayan ciddi hatalar yapmaktadır. Luhmann bu konuda çeşitliliği ve evrimi reddetmeden *temsil, egemenlik ve demokrasi* olmak üzere üç temel faktörün sürekliliğine dikkat çekmektedir (Albert, 2016). Bu üç faktör, yönetim şemasında ortaya çıkan paradoksların anlayışla karşılanmasını destekler. Dünya genelinde yaşanan insanlık dramlarının tümü yanlış kararları verip uygulatan otoriter liderlerin eserleridir. Verilen kararlar sonucunda milyonlarca insan olumsuz etkilendikten sonra söz konusu liderlerden bazıları çıkıp hata yaptıklarını itiraf etmektedir (Vladimir, 2021).

Putin Ukrayna-Rusya sorunu ile ilgili yazdığı makalede iki ülke arasında ortaya çıkan sorunu “*büyük ortak bir felaket, trajedi*” olarak tanımlayıp hata yaptıklarını itiraf etmiştir. Muhtemelen en başta Ukrayna’ya yönelik saldırıların milyonlarca insanın hayatını olumsuz etkileyip büyük bir felakete yol açacağını kendisi de tahmin etmemiştir. Putin 2021’de Ukrayna-Rusya arasındaki sorunu aşağıdaki cümlelerle tanımlamıştır:

En başta şunun altını çizeyim: tek bir tarihî ve manevî alanın birer parçası olan Rusya ile Ukrayna arasında son yıllarda ortaya çıkan duvarı büyük ortak bir felaket, trajedi olarak algılıyorum. Tüm bunlar, en başta farklı dönemlerde yapılan bizim kendi hatalarımızın neticeleridir. Aynı zamanda bunlar, bizim birliğimizi her zaman kırmak isteyen güçlerin belli bir maksadı olan çalışmalarının sonucudur.

Yazdığı makalede Rusya ile Ukrayna’nın tek bir tarihî ve manevî alanın birer parçası olduğunu uzun uzun anlatarak serzenişlerde bulunan Putin, Rusya ile Ukrayna arasında yaşanan trajediyi en baştan ve farklı dönemlerde yaptıkları hataların neticesi olarak nitelendirmektedir. Putin’in ifadelerinden Ukrayna’yı işgal girişimine karşı hem Ukrayna yönetiminin hem de Batı’nın tepkisini ciddi şekilde yanlış hesapladığı için çok üzgün olduğu anlaşılmaktadır. Bölgesel güç olmak iddiasıyla sömürgeci politikalar izleyen Batılı ülkelere karşı mücadele ettiğini bildiren bir lider farklı dönemlerde hatalar yaptıklarını itiraf etmektedir ve aynı zamanda klasik olarak dış güçleri de suçlayarak hedef göstermiştir. Milyonlarca insanın hayatını etkileyen kararların ortak akılla verilmesi durumunda daha az tahribata neden olacağı yaygın olarak kabul edilmektedir ama otoriter rejimlerde liderler iktidarlarını korumak telaşıyla yanlış kararlar vererek ulusların sağlığı ve refahı üzerinde büyük tahribatlara yol açmaktadır.

Yanlış kararlara karşı çıkanları hain ilan edip cezalandırmaktadırlar. Yürütülen antidemokratik politikalar sonucunda binlerce insan canından ve yurdundan yuvasından olduktan sonra otoriter liderlerin çıkıp biz hata yaptık, demeleri kesinlikle kabul edilmemelidir.

Putin beş sayfalık serzeniş dolu makalesinde nostaljik duygularını dile getirirken din ve dil gibi ortak değerlerden de bahsediyor. Her iki ülkenin dinî inancı, ağırlıklı olarak Hristiyanlık olduğuna göre dinî argümanlar üzerinden karşıtlık yaratmak mümkün değildir. Bu noktadan hareketle dünya genelinde ortaya çıkan çatışmaların aslında dinî inançlarla hiçbir alakası olmadığı anlaşılmaktadır:

Rusya'nın zayıflamasına yol açan her şey, bize iyi niyet beslemeyenlerin işine yarıyor. Ne denilebilir? Ülkelerle topluluklar dâhil her şey değişiyor. Ve tabii ki bir halkın bir parçası kendi gelişimi sırasında birtakım sebeplerden ve tarihî şartlardan ötürü belli bir dönemde kendisini ayrı bir millet olarak hissedebilir. Buna nasıl yaklaşılmalı? Tek bir cevap olabilir: Saygı ile!

Kim veya kimler Rusya'nın zayıflamasını neden istemiş olabilir ki? Rusya veya Rus yönetimi günümüze kadar kime ne kötülük yapmıştır? Sözün bittiği yerde olduğunu dile getiren Putin ülkelerle topluluklar dâhil her şeyin değişebildiğini vurgulamaktadır. Fakat otoriter liderlerin değişim süreçlerini engelledikleri yaygın olarak bilinen bir gerçektir. Nefret dolu bir imaj yaratmamak için yapılması gereken demokratik ve erdemli davranış ülkeleri ve toplulukları kendi haline bırakmaktır. Bolşeviklerin, sınırları keyfi bir şekilde yeniden belirlemesini vurgulayan Putin, topraklarla tüm manipülasyonları da insanların görüşlerini itibara almayarak kişisel çıkarlarla gerçekleştirdiklerini belirtiyor. Putin aslında cümleleriyle geçmişten günümüze kadar Rus yönetimlerinin komşu ülkelerin başına nasıl bela olduklarını anlatmaktadır. Ukrayna-Rusya arasında olduğu gibi Azerbaycan'la Ermenistan arasındaki sorunların birbirine benzediği ve Bolşeviklerin keyfi politikalarından kaynaklandığını itiraf edilmektedir. Tabii ki yaşanan sorun Ukrayna halkının suçu değildir. Asıl suçlular baskıcı politikalar uygulayanlar ve halkların isteklerini dikkate almadan şiddete başvuranlardır.

Ukrayna iktidarlarının birçok neslin kazanımlarını havaya savurduğunu belirten Putin radikallerle Neonazilerin kendi makam ve mevki hırslarını gittikçe daha açık ve yüzüstü bir şekilde dile getirdiklerinden yakınmaktadır.

Bölge halkının kendisiyle ilgili aynı düşüncelere sahip olduğundan haberdar olmaması mümkün değildir. İlginç bir şekilde Putin yaşanan trajediden “*Resmî iktidarlarla Ukrayna halkını soyup, çaldıklarını Batı bankalarında tutan ve kendi varlıklarını korumak için analarını dahi satmaya hazır olan yerli oligarkları*” sorumlu tutmaktadır. Ukrayna iktidarlarının, oligarkların, NATO ülkelerinin suçlu olarak gösterilmesi ama Putin rejiminin masum olması iddiası hiç inandırıcı değildir. Ukrayna yönetiminin NATO ülkeleri ile arasındaki ilişkilerini kendilerinin istedikleri şekilde yürütmeye çalışmaları Rus yönetimini ciddi anlamda rahatsız etmiştir. İlişkileri Ukrayna-Rusya-AB formatında ele almayı teklif etiklerini belirten Putin, teklifinin kabul edilmediğini ve söz konusu ülkelerin kararlarını kendi başına vermelerinden rahatsız olduğunu dile getirmektedir. Bu yaklaşımın yanlış olduğu ve her bir devletin diğer devletlerle ilişkilerini bağımsız bir şekilde, yani üçüncü taraf ülkeleri sürece dahil etmeden yürütme hakkı bulunduğu söylenebilir. İşte Putin rejimi müttefiklik ettiği birçok devlete bu mantıkla müdahale etmektedir. Boyunduruk altında yaşayan halkların liderleri de iktidarlarının uzun soluklu olması için seslerini çıkarmamaktadır. Putin’in bu bölgede ben neyi nasıl yapmak istersem öyle yapayım, kimse de sesini çıkarmasın yaklaşımı hukuka, akla ve mantığa aykırıdır.

Ukrayna’da iktidarların ve radikal milletçilerin Rusya karşıtlığından ve Batı ülkeleriyle iyi anlaşmalarından yakınan Putin her şeyden önce bu durumun neden böyle olduğunu anlamaya çalışmalıdır. Aslında Ukrayna gibi boyunduruk altında tutulmaya çalışılan ülkelerde tarafsız anketler yapılırsa Putin rejiminin bölgede istenmediği net bir şekilde ortaya çıkacaktır. Ukrayna halkının tepkileri Putin rejimine karşı tüm bölge halkının tepkilerini yansıtmaktadır çünkü diğer ülkelerde baskı altında yönetilen halkların ayaklanması için ortam müsait değildir. Zamanı geldiğinde diğer ülkelere de insanların Ukrayna halkı gibi Putin rejimine karşı aynı tavırları sergilemesi kaçınılmazdır.

Putin, “meydan” iktidarları tarafından Rus dilini eğitim sürecinden nerdeyse tamamen çıkararak kanunların kabul edilmesinden dolayı rahatsız olduğunu dile getirmektedir. Bazı eski Sovyet ülkelerinde hâlâ okullarda çocuklara Rus dilinde eğitim verilmekte ve masrafları da devlet tarafından karşılanmaktadır. Bu durumda sorun Rus dilinde eğitim verilmesi değil maddi kaynağın devlet tarafından sağlanmasıdır. Herhangi bir dili herhangi bir ülkede öğrenmek isteyenler özel okullarda öğrenebilirler ama başka bir ülkenin dilinde verilen eğitim öğretimin masraflarının başka bir

devlet tarafından karşılanması kabul edilebilir bir durum değildir. Putin müttefiklik ettiği ülkelerin liderlerine Rus dilini ikinci bir resmî dil gibi öğretin ve masraflarını da karşılayın, demektedir. Bu, resmen başka bir ülkenin egemenliğine müdahale etmektir. Bölge halkı bu gibi nedenlerden dolayı Putin rejimine karşı tepkilidir:

Ve en tiksindiricisi de Ukrayna’da Rusları yalnızca kökenlerinden, atalarının nesillerinden vazgeçirmeye zorlamakla kalmıyorlar, Rusya’nın onların düşmanı olduğu konusunda da inandırmaya zorluyorlar. Zorla asimilasyon ile Rusya karşıtı agresif tavır içinde olan, etnik olarak saf Ukrayna Devleti’ni kurma siyasetinin neticelerinin bize karşı toplu imha silahları kullanmakla kıyaslanabilir olduğunu söylesek abartmış olmayız. Ruslarla Ukraynalıların bu suni ve kaba ayrılığı neticesinde ortak Rus halkı; yüzbinlerce, belki de milyonlarca nüfus kaybedecek.

Rusya’nın maddi ve manevi birlikteliklerine darbe vurulduğunu ve düşman belirlendiklerini bildiren Putin, Ruslarla Ukraynalıların bu suni ve kaba ayrılığı neticesinde ortak Rus halkı; yüzbinlerce, belki de milyonlarca nüfus kaybedecek, demektedir. Öncelikle şunu belirtmek gerekiyor ki, baş veren olayların hepsinin bir nedeni bulunmaktadır. Neden Ukrayna halkı diğer ülkelere karşı değil de Rusya’ya karşı bu tavırları sergilemektedir? Ayrıca yakın geçmişte Sovyet döneminde Putin’in şikayetçi olduğu tüm sorunlar, eski Sovyet ülkelerinin halklarına Rus yönetimi tarafından yaşatılmıştır. Litvanya Büyük Prensiği döneminde olduğu gibi yeni bir dinî parçalanmanın başlatıldığından yakınan Putin “Devlet yetkilileri dinî hayata kaba bir şekilde müdahale ettiler ve meseleyi ayırışmaya, kiliseleri ele geçirmeye, papaz ve keşişleri dövmeye kadar götürdüler” diyor. Aynı eziyetleri Sovyet yönetimi eski Sovyet ülkelerinde özellikle Müslümanlar’a karşı yapmıştır. Hatta o zaman “Allahsızlar Cemiyeti” kurularak insanları dinî inançlarını değiştirmeye teşvik ve mecbur etmişlerdir. Tüm otoriter rejimlerin yaşananlardan ders çıkarması çok anlamlı olacaktır. Dünya toplumunun büyük çoğunluğunun geçmişte yaşadıkları olumsuzlukları unutmadan huzurlu bir gelecek istediği ve insanların en çok önemseydiği konunun yaşam standartlarının yükseltilmesi olduğu düşünülebilir.

Hem havadan hem de karadan Ukrayna’ya saldıran Putin “Rusya, kardeş katline son vermek için elinden geleni yaptı” diyor. Bu ifadeleri gerçeği yansıtmadığı için hiçbir anlam ifade etmemektedir. Ukrayna toplumunda korku atmosferi yaratıldığından, agresif dil kullanıldığından, neonazilere çok yüz verildiğinden yakınan Putin “Rusya karşıtı projenin Batılı fikir

babaları, Ukrayna siyasi sistemini öyle düzenliyorlar ki devlet başkanı, bakanlar, milletvekilleri değişse bile Rusya ile ayrılma, onunla çatışma devam ediyor” diyor. Halkın istemediği bir projenin gerçekleştirilmesi anlatıldığı gibi kolay değildir. Bu durumda asıl sorulması gereken konu neden Putin’in hedef gösterdiği Batılı güçlere karşı aynı şekilde projeler hazırlayıp uygulayamadığıdır. Putin aslında Batılı güçlerin daha akıllı politikalar yürüttüklerini itiraf etmektedir. Diğer önemli bir soru ise Ukrayna’da iktidarın ve halkın neden Putin rejiminden uzaklaşmak istediğidir. Ukrayna ekonomisinin geri kalan kısmının yutulduğuna ve doğal kaynakların sömürüldüğüne yönelik endişelerini dile getiren Putin aslında burada asıl amacının ne olduğunu göstermiş oluyor. Putin’e göre “Rusya karşıtı” projede, egemen Ukrayna ve onun gerçek bağımsızlığını savunmaya çalışan siyasi güçlere yer yoktur. Ukrayna’da birçok kimse için “Rusya karşıtı” projenin kabul edilemez olduğunu vurgulayan Putin “Rusya yanlısı Ukrayna vatandaşlarının korkutulduğunu, öldürüldüğünü ve katillerinin cezasız kaldığını” belirtiyor. Söz konusu eziyetlerin aslında Putin ve yakın müttefikleri tarafından yönettikleri halka karşı yapıldığı yaygın olarak bilinmektedir.

Ukrayna’daki mevcut iktidarın Batı tecrübesine atıf yapmasını ve Batı’yı örnek olarak görmesini hazmedemeyen Putin, Avusturya ile Almanya’nın, ABD ile Kanada’nın yan yana ve dostça yaşamasını örnek olarak gösteriyor. Her bir lider istediği ülkeyi veya uluslararası kuruluşu örnek almak, atıf yapmak ve iş birliği yapmak konusunda özgürdür. Ülkeler arasındaki ilişkiler çıkar ilişkisine dayanarak halkın talepleri doğrultusunda ilerlemektedir. Ukrayna devleti, Rusya ile Avusturya ve Almanya, ABD ve Kanada gibi yan yana dostça yaşamak istemiyorsa onları silah zoruyla buna mecbur etmek asla mantıklı bir çözüm olamaz. Ayrıca Putin Avusturya ile Almanya’nın, ABD ile Kanada’nın yan yana birbirine saygı duyarak yaşamalarına imrendiğini dile getirmiştir. Havadan ve karadan Ukrayna’ya halkına saldıran Putin; bir taraftan Avusturya ile Almanya’nın, ABD ile Kanada’nın yan yana samimi yaşadığını ve sınırlarını ihlal etmediğini örnek gösteriyor, diğer taraftan da Avusturya, Almanya, ABD, Kanada gibi ülkelerin liderlerini hedef gösterip eleştiriyor. Bu da Putin’in yazdığı makalede en ilginç çelişkili detaylardan biridir:

Ukrayna’daki mevcut iktidar, Batı tecrübesine atıf yapmayı seviyor, Batı’yı örnek olarak görüyor. O zaman Avusturya ile Almanya’nın, ABD ile Kanada’nın yan yana nasıl yaşadıklarına bakın. Etnik yapı ve

kültür alanlarındaki yakınlıklarına ve neredeyse aynı dili kullanmalarına rağmen bu ülkeler kendi çıkarları, kendi dış politikaları olan egemen devlet olarak kalıyorlar. Ve tüm bunlar, entegrasyonlarını ve iş birliği ilişkilerini engellemiyor. Aralarındaki sınırlar da çok göreceli, şeffaftır. İnsanlar sınırların öbür tarafına geçtiklerinde dahi kendilerini evlerinde gibi hissediyorlar.

Genel olarak savaş, istikrarsız hükümetler ve toplumlar olan ülkelerde mutlaka Putin rejiminin etkisini görmek mümkündür (Trenin, 2016). Bu gibi sorunlardan dolayı dünya ülkeleri Rusya'yla ilişkiler konusunda dikkatli davranmak zorunda hissetmektedir. Eğer Putin rejimi otoriter ve saldırgan tavırlarını bu şekilde devam ettirirse sadece diğer ülkelerde yaşayan halklar değil yandaşları bile Wagner Grubu gibi onlara yüz çevirmek zorunda kalacaktır. 2023 yazında Rusya'da askerlik hizmeti için üst yaş sınırı 27'den 30'a yükseltilmiştir. Ukrayna-Rusya savaşı başladığı günden itibaren askere alınma endişesiyle bir milyon Rus vatandaşının Rusya'dan kaçtığı tahmin edilmektedir. Ukrayna yönetimine göre Putin rejimi, Şubat 2022'den itibaren 665 binden fazla asker kaybı vermiştir (Cook, 2024). Putin hem Rus halkına hem de komşu ülkelerde yaşayan halklara egemenliklerini tam olarak ifade etmelerine müsaade etmelidir. Genel olarak Putin NATO'ya karşıdır çünkü her bir ülke NATO'ya katıldığında artık o ülkeyi baskı altında tutamayacağını düşünmektedir. Ancak NATO'nun sınırlarının genişlenmesinin asıl nedeni Putin'in baskıcı ve saldırgan politikalarıdır. Putin; Finlandiya, Ukrayna, Gürcistan gibi ülkeleri baskı altında tutmaya çalışarak onları NATO'ya katılmaya mecbur bıraktığını anlamıyormuş gibi davranmaktadır. Putin ve yakın müttefikleri daha fazla insanlık dramına neden olmamak için baskıcı politikalarından vazgeçmelidir. Aksi halde NATO isterse bu olguyu rahatlıkla lehine kullanabilir.

SONUÇ

Putin rejimi boyunduruk altında tutmak istediği ülkelerin egemenliğini ve uluslararası hukuku zaman zaman ihlal etmektedir. Özellikle eski Sovyet ülkelerinin bir kısmında yaşayan halklar Rus yönetiminin baskıcı ve saldırgan tavırlarından çok rahatsızdır. O bölgede yaşayan insanların yaşam kalitesini olumsuz etkileyen tüm sorunların Putin'in başını çektiği sistemden kaynaklandığı düşünülmektedir. Putin rejimi, Batılı ülkelere farklı olarak yumuşak güç kullanmak yerine daha çok agresif ve saldırgan tavırlar sergilemektedir. Yönetim şekli Rusya'daki yönetim şekline

benzeyen ülkelerde yaşanan sorunların temelini; gelir dengesizliği, yolsuzluk ve adil yargılama sisteminin olmamasına dayandığı söylenebilir. Putin'in yakın müttefiklik ettiği liderlerden bazıları gerektiğinde birbirini hem açık hem de gizli bir şekilde desteklemekte ve korumaktadırlar. Sovyetler Birliği zamanında olduğu gibi mevcut kapalı politik sistemin çözülmesi kesinlikle kolay değildir. Ukrayna halkının özgürlük mücadelesi ise Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra Rus yönetiminin baskılarına karşı ortaya çıkan en büyük ayaklanmadır. Eğer şartlar uygun olsa kötü şartlarda yaşayan diğer halklar da Ukrayna halkı gibi ayaklanmak isteyebilir.

Ukrayna-Rusya savaşında tarihi kültürel bağlarının olmasına rağmen Ukrayna halkı Rus yönetiminin baskılarından kurtulmak için çok sancılı bir mücadele vermektedir. Ukrayna halkının Batılı ülkeler tarafından desteklenmesi gibi Rusya'nın da yakın müttefikleri tarafından gizli veya açık bir şekilde desteklendiği zaman zaman haberlere yansımaktadır. Nitekim Çeçen lider Ramazan Kadirov ve Aleksandr Lukaşenko Putin rejimini açık bir şekilde desteklemektedir. Batılı ülkeleri tehdit eden bu iki lider, insanları Ukrayna'ya karşı savaşılmaya davet etmektedirler. Bazı liderlerin de Putin rejimini gizli bir şekilde veya dolaylı yollarla desteklediği bilinmektedir. Araştırılıp kanıtlanması ve gereken önlemlerin alınması etkili bir yöntem olabilir. Ayrıca Batılı ülkelerin de demokratik değerleri korumak amacıyla esaret altında yönetilen toplumları kurtarmaya çalışmadığı, bencil politikalar yürüterek kendi çıkarlarını korumaya çalıştıkları bilinmektedir. Gelişmemiş ülkelerde yaşayan insanların ABD ve AB ülkelerine hayranlığı insan merkezli bir politik düzene sahip olmaları ve halkın, hukukun üstünlüğü ilkelerine göre yönetilmesinden kaynaklanmaktadır.

Uzun vadede demokratik bir toplum yapısının temellerinin oluşturulması için sivil toplum kuruluşlarının güçlendirilmesi, insan hakları ve demokratik değerlerin yaygınlaştırılması, eğitim ve farkındalık çalışmalarının yapılması, farklı gruplar arasında diyalog ve uzlaşma süreçlerinin başlatılması, uluslararası kuruluşlar ve demokratik ülkelerle iş birliği yapılması, siyasi ve ekonomik destek bulunması, benzer sorunlar yaşayan komşu ülkelerdeki gruplarla dayanışma ve iş birliği yapılması, bağımsız medya kuruluşlarının desteklenmesi, gençlerin katılımını teşvik eden hareketlerin ve yenilikçi fikirlerin desteklenmesi, halkın yaşam standartlarını yükseltmek amacıyla ekonomik kalkınma projeleri ve istihdam fırsatlarının yaratılması, tehlikesiz coğrafyalarda dijital

platformlar aracılığıyla doğru ve değerli bilgilerin paylaşılması etkili çözüm önerileri olarak değerlendirilebilir. Bu önerilerin uygulanmasının kolay olmayacağı göz önünde bulundurularak yerel dinamikler ve koşullara uygun şekillendirilmesi gerekmektedir.

Çözüm olarak otoriter liderler koltuklarını kaybetmek pahasına olsa dahi yönettikleri halkların anayasal haklarına saygı duymayı öğrenmelidir. Gelir dengesizliğinin, yolsuzlukların azaltılması ve mahkemelerin bağımsızlığı temin edilmelidir. Baskı altında yönetilen toplumlar otoriter liderlerden kurtulmayı başarabilirse Lüksemburg, Hollanda, İzlanda, Finlandiya, Umman, İsviçre, Norveç, Avusturya, Estonya’da yaşayan insanlar gibi huzur ve refah içinde yaşayabilirler. İnsanca yaşam her bir bireyin doğal hakkıdır.

KAYNAKÇA

- [1] Acar, Ü. (2019). Küresel güç mücadelesi ve ulus-devletin geleceği - Global power insurance and the future of the nation-state. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(27), 22-34.
- [2] Albert, M. (2016). Luhmann and systems theory. *In Oxford Research Encyclopedia of Politics*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.44>
- [3] Albert, M. (2019). Luhmann and systems theory. *Oxford Research Encyclopedia of Politics*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.44>
- [4] Ayaz, V. (2022, June 2). Belarus Devlet Başkanı Lukaşenko: Ukrayna ile savaş en fazla 3-4 gün sürer. *DHA*. <https://www.dha.com.tr/dunya/belarus-devlet-baskani-lukashenko-ukrayna-ile-savas-en-fazla-3-4-gun-surer-2019904> (Erişim Tarihi: 22 Ekim 2024).
- [5] Aydınbaş, G. (2023). Politik istikrar ve kişisel gelir arasındaki nedensellik ilişkisi: BRICS ve MIST ülkeleri örneği. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (BUSBED)*, 13(26), 438-452.
- [6] Baharçiçek, A., & Ağır, O. (2015). Kırım’ın Rusya Federasyonu’na bağlanmasının Rusya’ya komşu ülkelere olası etkileri. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (52), 29-47.
- [7] BBC. (2019, April 22). Ukraine election: Comedian Zelensky wins presidency by landslide. <https://www.bbc.com/news/world-europe-48007487> (Erişim Tarihi: 15 Eylül 2024).

- [8] Collins, E. (2022, March 16). Zelensky says Ukrainians fighting for entire world. *The Wall Street Journal*. <https://www.wsj.com/livecoverage/russia-ukraine-latest-news-2022-03-15/card/zelensky-says-ukrainians-fighting-for-entire-world-RJPPyVAAtqqdHCLVRoM5q> (Erişim Tarihi: 22 Ekim 2024).
- [9] Cook, E. (2024, October 11). Putin faces major dilemma over dwindling manpower. *Newsweek*. <https://www.newsweek.com/vladimir-putin-conscription-casualties-russia-ukraine-mobilization-recruitment-1966148> (Erişim Tarihi: 16 Ekim 2024).
- [10] Çalış, A. (2016). Amerikan seçimleri üzerinden sistem eleştirisi kültürü. *Istanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 9(4), 21-40.
- [11] Çalışkan, F. (2022). Adım Adım Rusya Ukrayna Savaşı ve Üçüncü Tarafların Sürece Etkisi. *EURO Politika*, (14), 35-47.
- [12] Demir, S. (2022, September 22). Rusya-Ukrayna savaşının arka planını anlamak. *Strasam*. <https://strasam.org/ua-iliskiler/uluslararası-sorunlar/rusya-ukrayna-savasinin-arka-planini-anlamak-1193> (Erişim Tarihi: 30 Eylül 2024).
- [13] Demydova, V. (2021). Alexei Navalny and protests in Russia: Growth of online activism under the authoritarian system. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 20(4), 1970-1987.
- [14] Harris, R. (2022). When Did the Ukraine War Begin?. *CounterPunch*.
- [15] Kleinschmidt, J. (2019). Offensive realism, differentiation theory, and the war in Ukraine. *International Politics*, 56, 427-443.
- [16] Laqueur, W. (2015). *Putinism: Russia and its Future with the West*. Macmillan.
- [17] Memiş, B. (2019). Ukrayna Devlet Başkanlığı Seçimlerinde Bir İlk Komedyen Zelenskiy'in Zaferi. *EURO Politika*, 3(2), 72-74.
- [18] Mikro-makro.net. (2024, February 28). Putin için 'organize suç çetesi lideri'. <https://mikro-makro.net/putin-icin-organize-suc-cetesi-lideri-tanimlamasi> (Erişim Tarihi: 29 Eylül 2024).
- [19] Neciyev, S. (2024). Dijital dünyada vatandaşlık: Bilinç, haklar ve hak ihlalleri çerçevesinde bir analiz (Doktora tezi).
- [20] Özdemir, B. (2023). Azerbaycan'da Sovyet Rejiminin Kuruluşu ve Sovyet karşıtı ayaklanmalar. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 63(1), 26-45.

- [21] Özder, A. (2013). Avrasya kavramı ve önemi. *Avrasya İncelemeleri Dergisi*, 2(2), 65-88.
- [22] Özsoy, B. (2022). NATO'nun Genişlemesi ve Kazakistan Olayları Bağlamında Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü'nün Geleceği. *Журнал российских исследований*, (8), 101-125.
- [23] Person, R., & McFaul, M. (2022). What Putin fears most. *Journal of Democracy*, 33(2), 18-27.
- [24] Shevel, O. (2015). *Rusia and Near Abroad, Great Decisions*. https://www.researchgate.net/publication/274385776_Russia_and_the_Near_Abroad
- [25] Snyder, T. (2011). *Bloodlands: Europe between Hitler and Stalin*. Random House.
- [26] Snyder, T. (2018). *The Road to Unfreedom: Russia, Europe, America*. Crown.
- [27] Şimşir, B. N. (2012). Azerbaycan: Kızıl Ordu'nun Azerbaycan'ı işgali ve Türkiye'nin tepkisi (Ocak 1990). *Atatürk Dergisi*, 1(1), 57-93.
- [28] Tam, M. S., & Kurtuluş, S. S. (2022). Rusya-Ukrayna savaşı hakkındaki youtuber videolarına izleyici tepkileri. *Düşünce ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, (6), 26-47.
- [29] Teymur, A. (2024, September 24). Rusya'nın "yenilmez" denilen füzesi Satan II, havada patladı. Haberler.com. <https://www.haberler.com/dunya/rusya-nin-yenilmez-denilen-fuzesi-satan-ii-17854785-haberi/> (Erişim Tarihi: 21 Eylül 2024).
- [30] Trenin, D. (2016). *Should we fear Russia?* John Wiley & Sons.
- [31] UNIAN. (2019, January 1). Зеленський заявив про рішення йти у президенти (відео). <https://124.im/mdZAFD> (Erişim Tarihi: 18 Eylül 2024).
- [32] Vladimir, P. (2021, July 12). *Article by Vladimir Putin "On the Historical Unity of Russians and Ukrainians"*. <http://en.kremlin.ru/events/president/news/66181> (Erişim Tarihi: 27 Eylül 2024).